

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Лора Викторова Мутишева
преподавател в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“
професионално направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“

на дисертационния труд на
Василена Валериева Радева

на тема:
„Театър по действителен случай: документ и фикция в съвременния български театър“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по професионално направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“

Научен ръководител на докторанта:

проф. Виолета Дечева д. н.

Дисертационният труд на Василена Валериева Радева е посветен на един от най-актуалните проблеми в съвременния театър - отношенията между документалност и фикция в сценичните изкуства и развитието на театъра по действителен случай в съвременния български културен контекст. Темата има ясно изразена научна и научно-приложна значимост, тъй като разглежда процеси, които са съществена част от съвременната европейска и българска театрална действителност.

Трудът е с обем от 191 страници, от които 139 са основен текст. Структурата включва увод, изложение в три глави, изводи и заключение, както и библиография от 10 страници със 84 източника -59 на кирилица и 25 на латиница, и приложение с интервюта с артисти, чието творчество е обект на изследването. Тази структура свидетелства за последователен подход и балансирано съчетание между теоретичен анализ, емпиричен материал и практическо изследване.

Познавам Василена Радева още от студентските ни години в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“. Завършихме заедно в класа на проф. Пламен Марков -тя специалност „Режисура за драматичен театър“, а аз „Актьорство за драматичен театър“. Още тогава се открояваше като режисьор с изключителна чувствителност към човешката история и социалната среда, както и към театъра като обществено пространство. През годините имах възможност да наблюдавам нейното развитие като режисьор и педагог и да работя с нея в професионален контекст - в НАТФИЗ и в Театър „София“ в спектакъла „Ние сме вечни!“. Този практически опит ми дава основание да оценя високо наблюденията и изводите в дисертацията.

В работата по „Ние сме вечни!“ използвахме подходи, характерни за документалния театър - биографични импровизации, работа с лична памет и трансформация на реални истории в сценичен материал. Макар текстът да е драматургичен и базиран на лични преживявания на автора, имахме възможност да се запознаем с прототипите на персонажите в реална среда, което доближи процеса до документалните практики. Лабораторният подход в репетициите също посеще духа на театъра по действителен случай. Тази работа се оказва ценна за актьорите, тъй като отвори пространство за по-дълбоко лично участие и специфична форма на сценична истина. Радева съчетава режисьорска яснота с деликатност към човешката личност, което ясно личи и в дисертацията.

Значимост на изследвания проблем

Съвременният театър все по-често се обръща към реалността, личното свидетелство и социално-политическите травми на настоящето и близкото минало. В този контекст дисертационният труд е навременен и необходим. Той разглежда документалния и неодокументалния театър като ключови форми за осмисляне на съвременността.

Особено важно е, че изследването не третира документалността като жанр, а като процес на трансформация, при който фактът преминава през личността на артиста и сценичния език. Така документът се разбира като динамична категория, а не като фиксиран материал.

Изследването се концентрира върху спектакли от българския независим и институционален театър, което му придава актуалност и приносен характер. Анализираните постановки очертават разнообразни подходи към театъра по действителен случай и показват развитието на неодокументалните практики у нас. Включването на спектакли от личния професионален опит на авторката добавя рефлексивен пласт.

Дисертацията надхвърля чисто теоретичния анализ, като включва и преподавателски опит, свързан с документални методи в обучението по актьорско майсторство. Това е особено ценно в контекста на съвременното театрално образование.

Сред разглежданите творци и формации са едни от водещите имена в съвременния български театър. Подборът е аргументиран и показва разнообразие от естетически и методологически подходи.

Предмет и методология

Предмет на изследването са отношенията между документ и фикция в съвременния спектакъл по действителен случай, както и авторското присъствие на режисьора и актьора. Радева убедително показва, че документът винаги е опосреден от субективността на артиста и неговите художествени решения.

Трудът проследява развитието на документалния театър в европейски контекст през ХХ век и го съпоставя със съвременната българска сцена. Това позволява съчетание между историческа перспектива и актуален анализ.

Методологията е интердисциплинарна и включва теоретичен анализ, исторически преглед, сравнителен метод, интервюта и авторефлексивен подход. Интервюта с режисьори и артисти имат съществена роля като част от изследователския процес, а не като допълнение.

Приноси

Сред основните приноси са:

- систематизация и анализ на българските практики в театъра по действителен случай;
- анализ на режисьорски стратегии за превод на документ в сценичен език;
- изследване на взаимодействието между документ и фикция;
- анализ на обществената функция на документалния театър;
- разработване на практически подходи за работа с актьори.

Оригинален принос е авторефлексивният анализ на собствената режисьорска и педагогическа практика, който придава практическа стойност на изследването.

Заклучителни бележки

Дисертационният труд е написан с ясен и професионален език, а аргументацията е последователна.

Като препоръка бих отбелязала, че бъдещи изследвания биха могли по-задълбочено да разгледат актьорските техники в документалния театър - тема с потенциал за самостоятелно развитие. Съвременното театрално образование все повече се насочва към този тип практики и подобни изследвания биха били ценни за студенти и преподаватели.

Възможно е също по-задълбочено изследване на международния контекст на документалния театър и по-ясно разграничаване между описателни и аналитични части.

Тези бележки не намаляват стойността на труда, а очертават възможности за бъдещо развитие.

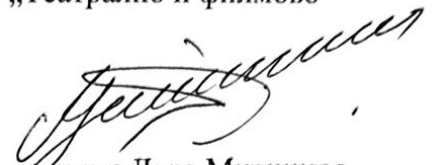
Заклучение

В заключение считам, че дисертационният труд на Василена Валериева Радева представлява самостоятелно, оригинално и приносно научно изследване с теоретична и практическа стойност. Той демонстрира задълбочена професионална подготовка, изследователска зрялост и сериозен принос към развитието на българската театрална теория и практика.

Дисертационният труд напълно отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Поради това давам своята категорично положителна оценка и убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Василена Валериева Радева образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“.

29.05.2026г.

доц.д-р Лора Мутишева